

Semnificația Proscomidiei (III)

Biserica întregă, Trupul tainic al lui Hristos, este prezentă în mod simbolic pe Sfântul Discinurmasă a vârșirii Proscomidiei: în mijloc, prin agneț, Hristos însuși, Lumină adevărată și Viața veșnică, iar prin miride Maica Lui de-a dreapta, sfinții de-a stânga, iar dedesubt întreaga adunare a bine-credincioșilor.

Miridele credincioșilor sunt așezate sub agneț

Credincioșii, atât cei vii cât și cei adormiți, sunt reprezentați prin miridele așezate sub agneț în stânga, respectiv dreapta acestuia. La acestea se adaugă cele trei miride speciale scoase pentru cler (episcopi, preoți și diaconi), conducătorii țării și pentru ctitori.

Mirida specială pentru ctitori precum și rugăciunile de pomenire generală a viilor și a morților, deși sunt menționate de Sfântul Simeon al Tesalonicului în secolul al XV-lea, în prezent sunt o particularitate a Liturghierelor românești unde le întâlnim începând de la jumătatea secolului al XIX-lea. Rugăciunea pentru vii este inspirată după cea de la Litie dar are analogii cu formularul de pomelnic de la sfârșitul Psaltirii și cu dipticele anaforalei Sfântului Vasile cel Mare. Rugăciunea pentru pomenirea morților este alcătuită după canoanele din sâmbetele morților (moșii de iarnă și de vară). Ambele rugăciuni, deși de origine greacă, au ajuns la noi prin influența practicii Bisericii Ortodoxe Ruse unde însoțeau anumite pomelnice.

Scoaterea miridelor pentru credincioși începe prin rostirea rugăciunilor de pomenire generală a viilor și a morților și continuă cu pomenirea lor nominală, pentru fiecare nume scoțându-se câte o miridă din prescurile aduse împreună cu pomelnicul. În urma tuturor preotul scoate o miridă pentru el însuși arătând prin aceasta că mântuirea sa depinde de cei pe care este rânduit să-i păstorească și să-i pomenească.

Pomenirea credincioșilor reprezintă raportarea tuturor și a fiecăruia la jertfa lui Hristos

Unii credincioși au ajuns la o înțelegere a pomenirii la Proscomidie, ca un mijloc magic de rezolvare a problemelor curente al cărui efect este direct proporțional cu numărul prescurilor împărțite concomitent la diverse biserici. Astfel se solicită pomeniri pentru sănătate dar și pentru izbăvire de vrăjmași, pentru izbândă la proces, pentru găsirea unui loc de muncă, pentru obținerea vizei de plecare în străinătate etc. Această înțelegere magică reprezintă însă o denaturare grosolană a sensului cultului creștin.

Pomenirea de la Proscomidie, prin caracterul ei de jertfă, reprezintă „raportarea tuturor și a fiecăruia la jertfa lui Hristos, adunarea și rezidirea în jurul Agnețului a noii făpturi a lui Dumnezeu”. Prin aducerea prescurii și a pomelnicului la altar noi ne aducem și ne predăm lui Dumnezeu „pe noi însine și unii pe alții și toată viața noastră”. Biserica îi strânge astfel laolaltă, la fiecare Liturghie, pe toți membrii ei din toate vremurile. Miridele exprimă participarea noastră la jertfa lui Hristos și intrarea în comuniune cu Maica Domnului, cu sfinții și cu toată Biserica pământească, presupunând și asumarea personală a Crucii lui Hristos și urmarea Lui (Mt. 16, 24). Bucățița de pâine scoasă pentru fiecare îl distinge de ceilalți și, în același timp, îl apropie de Hristos și de ceilalți. Hristos stă în centrul Bisericii în stare de jertfă și astfel o sfințește și o înfățișează sieși ca Biserică mărită (Efes 5, 26-27). La fel și Biserica, fiecare mădular al trupului lui Hristos, își însușește de aici starea de jertfă față de Hristos și, prin Hristos, față de semenii săi.

Miridele se scot spre „pomenirea” de către Dumnezeu a fiecăruia căci „numai cei pomeniți există plenar prin atenția ce le-o acordă Dumnezeu și alții dintre oameni. Cei pierduți din atenția tuturor și mai

ales a lui Dumnezeu se scufundă într-un minus extrem de chinuitor al existenței”. Pomenirea de către Dumnezeu înseamnă, în cele din urmă, nemurire și viață veșnică.

Proscomidia ne descoperă, pe Sfântul Disc, taina Bisericii și imaginea lumii ce va să fie

”Vedem pe Însuși Iisus și întreagă Biserica Lui (...) Aceasta este taina cea mare. Dumnezeu între oameni și Dumnezeu în mijlocul dumnezeilor, care se îndumnezeiesc de la Cel ce după fire este Dumnezeu, Care S-a Întrupat pentru dânșii. Aceasta este împărăția ce va să fie și petrecerea vieții celei veșnice: Dumnezeu cu noi, văzut și împărtășit”.

Proscomidia ne pune în față icoana ordinii divine restaurate în care Hristos, Dumnezeu Omul se află în stare de jertfă în mijlocul Bisericii sale, descoperindu-se astfel ca iubire dăruită și căreia Biserica îi răspunde, prin fiecare mădular al ei, prin iubire jertfelnică ce își trage puterea din jertfa lui Hristos. Egoismul, păcatul specific lumii căzute în care fiecare se vede pe sine ca un centru al existenței și care duce, în mod inevitabil, la separare și luptă, este înlăturat. Dar Hristos, prin jertfa sa unică și atotcuprinzătoare, a biruit moartea și S-a făcut pe sine început al Învierii tuturor celor care își însușesc, în Biserică, starea sa de jertfă. Proscomidia ne descoperă astfel vocația fundamentală a făpturii și anume vocația pascală, de trecere de la moarte la înviere.

Pomenirile nominale se fac, în taină, la Proscomidie

Este regretabil faptul că în multe parohii s-a ajuns, sub presiunea credincioșilor necatehizati, la mutarea pomenirilor nominale de la Proscomidie în cadrul unor ectenii speciale din Sfânta Liturghie. Acest din urmă act, pe lângă faptul că întrerupe în mod deranjant desfășurarea Sfintei Liturghii și o prelungește nejustificat, afectează sensul Proscomidiei de adunare a tuturor în Biserică, în jurul Mielului jertfit, de includere a jertfei noastre în jertfa Lui și de împărtășire a noastră din jertfa Lui unică și atotcuprinzătoare adusă Tatălui. Din fericire, pastorală la început de mileniu a I.P.S. Andrei, Arhiepiscopul Alba Iuliei, pune ordine în acest domeniu prin porunca expresă ca pomenirile să se facă la Proscomidie, în taină, și nu cu voce tare în timpul Sfintei Liturghii.

Hristos în slavă acoperă nevăzut și conduce la mântuire lumea și sufletele noastre

Ritualul acoperirii cinstitelor daruri Îl arată pe Hristos, Mielul înjunghiat, care împărățește și descoperă în lume împărăția lui Dumnezeu. Această împărăție rămâne, însă, ascunsă celor care nu privesc cu ochii credinței.

Preotul, acoperind Sfântul Disc, rostește într-o notă de bucurie: „Domnul a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat...” (Ps. XCII) iar acoperind Sfântul Potir zice: „Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, Hristoase, și de lauda Ta este plin tot pământul” arătând că slava Lui este străvezie pentru ochii credinței. Acoperind apoi Sfintele vase îi cerem lui Hristos să ne acopere cu acoperământul aripilor sale și să ne izbăvească de vrăjmași. Recunoaștem astfel că, în smerenia sa, Hristos se acoperă împreună cu noi pentru a ne apăra de vrăjmași și a ne tine lângă El. Apoi preotul îl binecuvintează pe Dumnezeu „cel ce a binevoit așa”, cădind cinstitele daruri.

Rugăciunea punerii înaintea concentrează în sine temele dezvoltate în ritualurile anterioare ale Proscomidiei

Proscomidia se încheie cu rostirea rugăciunii punerii înaintea darurilor care este, de altfel, partea cea mai veche a rânduielii. Recunoscând că Hristos, Domnul, Dumnezeu și Mântuitorul nostru, este „pâinea cea cerească, hrana a toată lumea”, adică dăruire spre împărtășire pentru a ne binecuvânta și sfinți, îi cerem lui Dumnezeu să binecuvânteze jertfa noastră și să o primească în „jertfelnicul său cel mai presus de ceruri” adică să ne facă părtași jertfei unice și atotcuprinzătoare a lui Hristos. Cerându-i

să ne facă părtași jertfei Mântuitorului, Îl rugăm să-i pomenească „pe cei ce au adus și pe cei pentru care s-au adus” jertfa noastră adică să adune întreaga Biserică în jurul lui Hristos.

Numai acum, când jertfa Bisericii a fost primită în jertfa Mântuitorului, poate să înceapă Sfânta Liturghie în care Hristos este „Cel ce aduce și Cel ce se aduce, Cel ce primește și Cel ce se împarte”, jertfa deplină și Arhiereul desăvârșit.